

"Regionlarda qzların təhsiləndirilməsi üçün vəziyyət"

"Kamran Sadov: "Qzların təhsiləndirilməsi üçün millət intellektinin zərərçəkən amillərində"

Meydan tv-Azərbaycanda təhsil sənəsinin yüksək olmaması müxtəlif səbəblərdən zərər verir. İndi abituriyentlərin orta məktəbdəki təhsillərinə yetinməyək, daha çox repetitor xidmətindən istifadə etməsi, ailələrin uşaqların zərərli məktəblər qoyma cəhdi, təhsiləndirilmə, kənd içli məktəblər, mülkiyətin imtahanlarda nəməyi etdirdikləri səbəblər və s... Bu sadələnlər arasında ən əhəmiyyətli fakt isə təhsiləndirilmə, müəyyən, .yaxın məktəblərdir

Təhsil üzrə ekspert Kamran Sadovla Azərbaycanda orta məktəblərdən yayınma halları, bu hallara səbəb olan səbəblər, uşaqların təhsiləndirilməsi üçün lider olan regionlar və digər problemlərdən ...dərəcə

?Kamran bəy, necə ondan bəyənək ki, Azərbaycanda uşaqların təhsiləndirilməsi üçün necədir - Rəsmi məlumatlar əsasında deyirik ki, Azərbaycanda icbari təhsiləndirilmə üçün uşaqlar var. Lakin - son illərdə icbari məni orta təhsiləndirilmə halları həmiyyətli dərəcə azalır. Məni uşaqlar Azərbaycanda 1-ci sinf gedir, daha sonra təhsilini başa kənd davam etdirir. Bir qisim uşaq salamları itirdiyi nə təhsiləndirilmə. Statistika göstərir ki, 1,3 2 faiz uşaq məktəb getmir. Məsələn, 1000 .nəfər uşaq 1-ci sinf gedib, 9-cu sinfi 900 əgirdən bitirib

?Bu hallar adətən hansı regionlarda, hansı tip ailələrdə məhəd olunur -

Bir dövlətin gəlir olması nə onun vəndələrinin təhsillə olması əsədr. Təhsilin bəvərsi məktəb illərindən - bəyənək. Ancaq statistik məlumatlar göstərir ki, son 14 ildə təhsil alan əgirdərin sayında kəskin azalma var. Dövlət Statistika Komitəsinin bəletinin görə, 2000-2014-cü illərdə əsə azalma məni orta məktəbdə bə verib. görə 2000-ci ildə tədris məssisələrində təhsil alanların sayı 2 milyon 34 min nəfər idi, 2014-cü ildə bu rəqəm 1,712 milyon kəkil edib. Yəni, təhlillər göstərir ki, son 14 ildə məm təhsil .məktəblərin gənd əgirdərin sayı 400,5 min nəfər azalır

İd olunan dəqiq statistik məlumatlara əsasən, 2015-2016-cı təhsil ili dənində təhsiləndirilmə üçün halların sayı nisbətən görə Sabirabad birinci yerdə gəlir. Bə ki, rayon üzrə 300- yaxın əgirdən təhsiləndirilmə üçün bə verib. Onlardan 200- qız, 100-dən oxu olandır. Acabdi rayonunda təhsiləndirilmə üçün 250-dən oxu əgirdən 150-si qız, kənd təhsiləndirilmə üçün 200- yaxın əgirdən 100- yaxın qız, Clilabad və əmədə 150-dən oxu əgirdən 50-dən oxu qız, Salyanda təhsiləndirilmə üçün 150- yaxın əgirdən 100- yaxın qız, Kəlbər qeydiyyatlı olan, təhsiləndirilmə üçün 150- yaxın əgirdən 50-si qız, Məsəldə təhsiləndirilmə üçün 150- yaxın əgirdən 100- yaxın qız, məni və Tovuz rayonlarının hər birində təhsiləndirilmə üçün 100-dən oxu əgirdən 50- yaxın qız, Xəməz rayonunda təhsiləndirilmə üçün 100-dən oxu əgirdən 50-si qız, Qusarda 100- yaxın təhsiləndirilmə üçün əgirdən 50-dən oxu yə qız əgirdir. məmilikdə Bakəri və Naxvan Muxtar Respublikası istisna olmaqla .3655 əgirdən təhsiləndirilmə üçün bə qəyəd alınır

?Yaxın hallarda bərdər hansı monitorinq, statistika aparılır -

slində Azərbaycanda təhsiləndirilmə üçün kənd olan uşaqların sayı bərdər dəqiq rəqəm məlum deyil. Biz bunu - .daha ox təhsil alanların sayında nisbət əsasən məni ed bəlik

Biz təhsiləndirilmə üçün iki məvffəqiyyətli id ed bəlik. Onlardan ikisi dərəcə vacibdir. Birincisi, uşaqlar, müəyyən, ...təhsil alır, yə yox

kincisi isə uşaqların əldə təhsil nə dərəcə məsir dərəcə təhlilərin cavab verir? Yəni təhsil keyfiyyətlidir, yə ...yox

Txmin etmk olar ki, Azrbaycanda 2 min yaxn uaq kd ilyir. Yni bu uaqqlar "k uaqqlar" qrupuna daxildir.

Bilirsiniz ki, lkd 70 min yaxn lilliyi olan uaq var. nklziv thsil is ox az sayda onlarla, yzrl uaq clb olunub.

vd thsil is o qdr d ox uaq clb olunmayb. Shv etmirms, 3-4 il bundan vvl aparlan aradmada myyn edilmidi ki, txminn 15 min yaxn lilliyi olan uaq thsil clb olunmayb.

nanram ki, indi d hmin msl z hllini tapmayb. nki Thsil Nazirliyi inklziv thsil hl indi-indi balayr. Artq bir ne regionda inklziv thsil balanlb. mid edirik ki, bu sistem davamn grck v daha geni tbbiq olunacaq.

.Regionlarda ali mktblr qbul gstricilrin nqr saldqda xo olmayan mqrni grk v 2016-c illrd ali mktblr qbul imtahanlar zaman Yardml v Lerik rayonlarından 2015, 2014 snd vernlr arasnda qzlar mvafiq olaraq 16 v 21 faiz tkil edib. Bir sra rayonlarda, misal n, Masall, Clilabad, Qobustan, Asu v Sabirabadda snd vern qzlarn say 40 faizdn azdr. Bu onu gstrir ki, adkln blgrd kifayt qdr mrkkb, gizli v latent proseslr gedir.

2016-c ild Yardml rayonunda 556 nfr abituriyent imtahanda itirak edib, onlarn 483- olan, 73- qzdr, Lerikd 527 nfrin 425-i olan, 102-si qzdr, Masall rayonu 1184 nfrin, 831- i olan, 353- qzdr, Clilabad rayonu 1353 nfr snd verib, onlarn 967-si olan, 386-s qzdr. Lnkran rayonunda is tn il qzlarn qbul nticlrri olanlardan ox olub. 1729 nfr snd verib, onlarn 833- olan, 896-s qzdr.

Ali mktblr snd qbulundan frqli olaraq IX sinifd buraxl imtahan vern olan v qzlarn say txminn brabrdir.

2016-c ild buraxl imtahannda itirak edn olanlarn say 53%, qzlarn say is 46% olub. Amma el rayonlar var ki, orada IX sinifd oxuyan olanlarn say 60%-dn oxdur, htta IX sinifd oxuyan qzlar yoxdur. Hmin rayonlar amax v Qobustan rayonlardr. XI sinifd buraxl imtahannda itirak ednlrin 56%-i olanlar, 44%-i qzlar tkil edir. Ancaq el rayonlar var ki, msln, Lerikd imtahan vernlrin 70-80 faizdn oxu olanlardr v qzlarn say ox azdr. 2015-c ild lk zr 9-cu sinifld buraxl imtahannda bzi rayonlar zr olanlarn say 60 faizdn oxdur.

Cnub blgsi abituriyentlrinin ali mktblr qbul sayn thsil etdikd burda qzlarn sayndak azlq kskin kild ortaya xr.

Lerikd 2015-2016-c tdris ilind 151 nfr mzun, o cmldn builki mzunlardan 114 nfri ali mktblr qbul olunub, onlarn 38-ni qzlar tkil edir. 234 mzun, o cmldn builki mzunlardan 192 nfri orta ixtisas mktblrin qbul olunub ki, onlarn 83 nfri qzlardr.

Yardmlda 2015-2016-c tdris ilind IX sinifld oxuyan 905 nfr agirdn 903 nfri mumi orta thsil haqqnda hadtnam, XI sinifld oxuyan 694 nfrdn 692 nfri orta thsil haqqnda attestat alb. 286 nfri ali mktblr qbul n imtahan verib, onlardan 119 nfri ali mktblr daxil olub. Bundan lav, vvlki illrd mktbi bitirmi daha 43 nfr mzun bu ildn ali mktblr qbul olub. Bununla da qbul olanlarn say mumilikd 162 nfr olub ki, bunlarn 16-s qzlardr.

Dvltin bu hallarla bal hr hans tdbirlri varm? Msln, orta thsildn yaynan uaqqlarn aillri il shbt edilirmi, bel aillr bir inzibati cza tdbiq olunurmu, mumiiytl, dvlt thsildn yaynma hallar il ?necs mbariz aparm.

Son illr rzind Azrbaycan thsilind myyn nailiyytlr ld edilmkddir. Bu nailiyytlr dvltin bu sahy-ynltdiyi diqqt nticsind mmkn olub. Artq bir fakta evrilib ki, lknin thsil sahsind ld ediln uurlar, gnclrin yxsk biliy yiylnm gstricilri ildn-il artmaqdadr. Azrbaycan Respublikasnn Prezidentinin frman il tsdiq ediln "Yerli icra hakimiyytlri haqqnda sasnam"nin "Thsil v mdniyyt" blmsinin 4.12-ci bndind gstrilir ki, icra hakimiyytlri mvafiq razid uaqqlarn thsil clb edilmsi haqqnda mlumatlarn toplanmas v thlili iini tkil etmli, thsildn knarda qalanlarn thsil clb edilmsi n tdbirlri hyata keirmlidir: "Mvafiq razid mktbqdr thsil v mktbdnkknar trbiy-

thsil mssislrinin, uaq evlrinin, uaq, gnclr v elmi-maarifilik tkilatlarinn iin kmk gstrmlidir. cra hakimiytli halinin thsil mssislrin tibatn myyndirmli, thsilin inki af sviyysi bard halinin mlumatlandrlmas iini tkil etmli, dvl t thsil mssislrni bksinin inki afna dair tkilflri aidiyyti .”mrkzi icra hakimiyti orqanlarna tqdim etmlidir

2015-ci ild Milli Mclisd thsildn yaynma hallar mzakir edilrk nzibati Xtalar Mclisin mvafiq madd d lav olunub. lav ediln 51.1-1 maddsin sasn, mvafiq icra hakimiyti orqann myyn etdiyi sbblr istisna olmaqla dnyvi icbari mumi orta thsil zr drs gnnc agird trfindn bir ay rzind yeddi gndn ox buraxlmasna gr, agirdin valideyni yz manat miqdarnda crim edilir. .Ancaq dyiiklik qbul olunduqdan bir il sonra lv olundu

slind qanunvericilikl nzrd tutulan qaydalar v drsdn yaynan agirdlr dair rsmi statistikalar gstrir ki, szgedn mslnin hlli istiqamtind aidiyyat qurumlar ya, mumiyytl, he bir i grmr, ya .da gzdn prd asmaql n bir iki xrda ilri hyata keirirlr, vssalam

Yni rsmi mlumatlar sasnda dey bilrik ki, Azrbaycanda myyn yadan sonra uaqlarn thsildn yaynma hallar da mvcuddur. Onlar myyn yaa qdr thsil alb sonradan tssf ki, thsildn knara .qalr. Bu da sasn qzlar dr

Azrbaycann bir ne regionunda bu fenomen hl d qalmaqdadr. Thsildn yaynan bu qzlar "erkn nikah"n qurbanna evrilir. Bzi blglrd valideynlr z qzlarn 9-cu sinifdn xarlar. Bu da z tsirini gstrir. "Erkn nikah"da slind nikah balanmr. Bu erkn evlnmy mcbur edilmi qzlarn say bard rqm demk tindir. Digr qrup keyfiyytli thsil almayan uaqlardr. Misal olaraq czakm yerlrind, internat mssislrind oxuyan uaqlarn thsil keyfiyyti, texniki imkanlar qat-qat aadr. lilliyi olan uaqlar n mktblr, o cmlndn yardm thsil mssislrind, evd thsil clb olunmalar da thsili he d keyfiyytli hesab olunmur. Bu istiqamtd Thsil Nazirliyi digr qurumlarla v qeyri-hkumt tkilatlar il vziyyti dyimy alr. Lakin bunun n xeyli vaxt tlb olunur. nki bu msl qsa bir .zaman rivsind hll olunmas deyil

?Qzlarn thsildn yaynma hallar stnk tkil edirmi -

Artq tkc paytaxtda deyil, respublikann n ucqar da rayonlarda masir standartlara cavab-vern mktblr faliyyt gstrir. Hmin mktblrd yxsk sviyyd thsil ld edilmsi mqsdil hr cr rait yaradlb, masir avadanlqla tmin edilib. Tssf ki, btn bunlara baxmayaraq, hl d orta mktblrimizd bir sra atmazlqlar davam etmkddir. Narahatedici mqam ondan ibartdir ki, hmin problemlr thsil sahsind ld ediln btn uurlar gzdn salr. z d bunlar subyektiv sbblrdn yaranan problemlr olduundan onlar aradan qadрмаq el d tinlik yaratmr. Sadc, bunun n yaranm mhiti aradan qaldrmaq kifaytdir ki, mktblrd normal tdrisi hyata keirmk mmkn .olsun

Burda n ciddi msl qz ualarnn orta v ali thsildn yaynmasdr. Shbt region mktblrind qzlarn thsildn yaynmasndan gedir ki, artq bu problem ktivi hal almaqdadr. Mlumat n deyim ki, xsusn knd rayonlarda qzlarn thsil davamiyyti olduqca aa sviyyddir. Bzi rayon v kndlr d .qzlar yaln z "yaz ii" olandan-olana mktb gedir

Tccbl orasdr ki, bu proses mllimlrl yana valideynlr d bigan yanarlar. Ola bilr ki, hanssa valideyn mxtlif sbblrdn qz uann ali savad almasnda maraql grnmsin. Ancaq btn hallarda .mllimlr agirdlrin davamiyytin gr msuliyet damaldr ..?Sbblr daha ox ndir - din, mentalitet, imkanszql -

Bilirsiz, thsildn yaynmann 90-c illrd sbblrindn biri kimi drslik alnmasna maddi imkann - olmamas idi. 2004-c ildn etibarn lham liyevin srncam il orta mktbd oxuyan btn agirdlr drsliklr pulsuz olaraq dvl t bdcsinin vsaiti hesabna verilmy baland. Bu, ciddi bir sbbin .aradan qalxmas demk idi

Aradrmalarda gr, knd yerlrind qzlarn thsildn yaynmas bir sra sbblrl baldr. Bu sbblrin kknd is insanlarn maddi ehtiyaclarinn dnilmsi durur. Qeyd edim ki, n ox halda yuxar sinif

agirdlrinin mktb glmsi problem evrilir ki, bu da qzlarn erkn yada nikaha daxil olmas il laqdadr. Knd yerlrind qzlar adtn skkizinci sinifd oxuyarkn nianlanr ki, bununla da onlarn thsil almas arxa plana keir. Bel hallar respublikann imal v cnuv rayonlarnda daha geni yaylb. El hallar olur ki, htta qzn nianls onun yaz ii yazmaqdan tr mktb getmsin irad tutur. Bellikl, qzlar formal olaraq orta mktbd thsil alrlar. Qzlarn thsildn yaynmasnn digr sbbi valideynlrin laqeydliyi ucbatndan ba verir ki, bunun da soru-sualn aparann yoxdur. Bel ki, kiik ticartl mul olan valideynlr 12-13 yal qzlarn dkanda ilmy clb edirlr ki, bu da onlarn .gndlik hyat trzin evrilir

Valideynlr is zlr lav glir ld etmk mqsdil baqa il mul olurlar. nc bir sbb mktb yal qzlarn ail tsrrfatnda i clb edilmsidir ki, bel hallar daha ox aran rayonlarnda genilnib. Kiik yal qz uaqlar fermer tsrrfatlarnda pambq, zm yr, yaxud tarla ilrind alrlar. Mhz bu sbbdn regionlarda qzlarn ali thsil almas mkl msly evrilib. Tlb Qbulu zr Dvlt Komissiyasnn (DM) mlumatna gr, regionlardan ali thsil almaq n snd vern qzlarn say olanlardan dflrl azdr. Htta Lerik v Yardml kimi da rayonlardan olduqca az sayda qzlar ali thsil almaq n snd .verirlr

Hesab edirm ki, qzlarn thsildn yaynmas milltin intellektin zrb vuran amillrdn hesab olunmaldr. nki adtn bel aillrin vladlar thsil maraql olmur, analar uaqlarna thsild yardm ed bilmir. Nticd tkc mllimlrin midin qalan olan uaqlar da thsildn geri qalr. Bel vziyytin davam etmsi hm d ail-mit mnaqilrinin yaranmasna sbb olur. Elementar orta thsil savad olmayan, dnyann gediindn ba xarmayan qz uaqlarinn erkn yada r getmlri sonradan ail problemlri il .mahid olunur

Sovet dvr il mqayisd lkd orta thsildn yaynma hallar oxalbm? Hr hans bir mqayis - ?aparlrn? gr yaynma hallar artbsa, bunun hans saslar ola bilr

XX sr boyu regionda v lkd ba vern siyasi, iqtisadi proseslr thsil d ciddi tsir edib. Ken srin - 80-c illrin ortalarndan sonra myyn mddtd cmiyytimizd gedn mnvi, iqtisadi tnzzl v anmalar, zldiyimiz Dalq Qaraba problemi uaqlarn da taleyindn yan kemdi. Hmin dvr d uaqlar arasnda thsildn yaynma, mktb yal yeniyetmlrin alver clb edilmsi, thsil ocaqlarnda .tdrisin keyfiyytinin aa olmas, bir szl, uaqlara qayszlyq cmiyytd narahatlyq yaratmrd

Lakin sovetlr dnmind mktb yallarn ktlvi thsil clb olunmas 60-c ildn balad. Ona qdr sovetlrin thsili 7 v 8 illik idi. Mktb yal xslr daha ox kolxoz v sovxozlara clb olumudu. nki II .Dnya Mharibsi nticsind lk ciddi kild mk qvvsin itrmidi

Lakin mqayis etdikd indi mktb clbolunma sovetlr dnmi il mqayisd ox yxsk hdddir. Hal-hazrda bu rqm 99 faizdn oxdursa SSR dnind bu 50-60 faiz hcmind idi. ndi lk halisinin 100 .faizi oxuyub yazma qabiliyytin malikdir

lk nvbd kimlr thsildn mhrum olunub? Buna baxaq. Bu problem ilk olaraq, fiziki mhdudiyetli xslrd qarlar. Azrbaycanda lilliyi olan uaqlarn say 62 000 nfr tkil edir. Onlardan 9 355-i evd thsil, 2 725-i yardm internat mktblrin, 2 558-i yardm mktblr, 412-si qarq tipli internat mktblrinin xsusi siniflrin, 298-i inklziv thsil clb olunan uaqlar, 46 652-si is thsildn knar qalan lilliyi olan uaqlardr. Demli, bu msl daha ox obyektiv sbbldn irli glir. gr 90-c illr olsayd, mharib raitin gr ktlvi kild thsildn yaynma hallar ola bilrdi. nki dnya tcrbsind bu hal var. Msln, UNCEF-N statistik gstricilrin gr, Liberiya, Cnubi Sudan, fqanstan, Nigeriya v digr lklrd 18 milyondan ox uaqlar thsil almaq haqqndan mhrum olub. Uaqlarn mktb getmmlrinin .sas sbbi, ba vern mhariblr v tbii flaktlrdir. Dnyada gn-gndn tendensiya artmaqdadr